

ÖĞRETMENLERİN KAYNAŞTIRMAYA İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Yeşim FAZLIOĞLU*
Mustafa Kemal DOĞAN**

ÖZET

Bu araştırma öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin tutumlarının incelenmesi amacı ile planlanmış betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini Edirne ili, merkez ilkokul ve ortaokullarında öğretmenlik yapan sınıf ve branş öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini M.E.B. bağlı Edirne merkezindeki 14 ilkokul ve ortaokulda görev yapan 100 öğretmen oluşturmuştur. Örneklem grubunu oluşturan öğretmenler farklı sosyo-ekonomik seviyelerdeki mahallelerde yer alan 14 okuldan seçilmiştir. Örneklem belirlemede basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin bazı kişisel özelliklerini belirleyebilmek için araştırmacı tarafından hazırlanan, kişisel bilgi formu, kaynaştırmaya ilişkin tutumlarını belirlemek için ise kaynaştırmaya ilişkin tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayarda SPSS 17.0 programında çözümlenmiş, manidarlıklar .05 düzeyinde sınanmıştır. Bağımsız gruplar t testi, Kruskal Wallis-H testi, istatistiksel analizlerde kullanılan yöntemlerdir. Öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin tutumlarının incelendiği bu araştırmanın sonucunda öğretmenlerin tutumlarının, yaş ve branş değişkenlerinden etkilendiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin yaşları artıkça kaynaştırma eğitimine karşı daha olumlu tutum geliştirdikleri belirlenmiştir. Bu sonuca ek olarak sınıf öğretmenlerinin tutumları branş öğretmenleri ile karşılaştırıldığında, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine karşı daha olumlu tutum sergiledikleri tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kaynaştırma, tutum, öğretmenler

---

* Doç. Dr., T.Ü Eğitim Fakültesi Okulöncesi Eğitim A.B.D-Edirne, İletişim: yfazli@hotmail.com

** MSc, M.E.B. Öğretmen.

TO INVESTIGATE TEACHERS ATTITUDES TOWARDS INCLUSION

ABSTRACT

The purpose of this descriptive study is to investigate teachers' attitudes towards inclusion using simple random sampling. The class teachers and the branch teachers at the primary and the secondary schools at the centre of the city of Edirne were the subjects of the study. One hundred teachers from 14 primary and secondary state schools were sampled. The 14 schools in the study were selected from neighbourhoods with different social and economic backgrounds. Simple random sampling method was used for determining the sample. A questionnaire of personal information and attitude scale for inclusion, which were prepared by the researcher herself, were used to determine personal characteristics of teachers and their attitudes towards inclusion. Independent sample t test and Kruskal Wallis-H test were used for statistical analysis.

The results indicated that attitudes of teachers towards inclusion were affected by age and teaching branch. Teachers opted positively towards inclusion with increasing age and professional experience. Class teachers took more positive attitude towards inclusion than branch teachers.

Keywords: *Inclusion, attitude, teachers, children with special needs.*

1. GİRİŞ

Engelli çocukların normal eğitim sınıflarında kaynaştırılması geçen 25 yılın önemli özel eğitim çalışma alanlarından biridir. Son zamanlarda bütün öğrenenler topluma aittir görüşünün benimsenmesi ile kaynaştırma terimi yerine çoğunlukla "dahil edilme" yada kapsayıcı eğitim kavramı kullanılmaktadır. Kaynaştırmanın gereklilikleri içinde yer alan engelli bireylerin en az kısıtlayıcı ortam göz önünde bulundurularak yerleştirilmeleri bazı özel engel gruplarını kaynaştırmanın dışında bırakmaktadır (Avramidis ve diğ. 2010). Kaynaştırmada yaşanan bu riskler sebebi ile bütünleştirilmiş eğitimin terk edilip dahil etme eğitim prensibinin benimsenmesine yönelik çabalar günümüzde daha yoğundur. Bu felsefe 1994 yılında UNESCO tarafından düzenlenen "eğitimde özel ihtiyaçlar" dünya konferansında benimsenmiştir. Bu konferansta öğrenmeye katılımın gerçekleştirilmesi için tüm öğrencilerin farklı alanlardaki ihtiyaçlarının belirlenmesi ve karşılanmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Bu görüşün benimsenmesi ile genel eğitim sistemi içinde yer alan okullar engelli ve

engelsiz tüm çocukları çocuk merkezli bir yaklaşımla eğitmenin yolunu keşfedeceklerdir (Fazlıoğlu, 2011).

Ülkemizde engelli bireylerin özel eğitim ve kaynaştırma programlarından yararlanmalarına yönelik çalışmalar son 20 yıldır önemli gelişmeler kaydetmiştir. Özellikle 1997 yılında kabul edilen 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin kaynaştırma maddesinde "özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her türlü kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürülür" denilmektedir (Başbakanlık Özürlüler İdaresi, 2002). Türkiye'de kaynaştırma uygulamalarının uygun şekilde yürütülebilmesi için bazı yasa ve yönetmelikler olsa da kaynaştırmanın uygulanması ile ilgili sorunlar hala devam etmektedir. Bu sorunlardan bazıları, okulların kaynaştırma eğitimi için uygun fiziki şartlara sahip olmamaları, öğretmenlerin ve okul personelinin engelli bireylerin eğitimleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları, kaynaştırma destek hizmetlerinin uygun şekilde sunulmamasıdır (Gökdere, 2012). Ülkemizde kaynaştırmaya devam eden çocukların sayısı giderek artmasına rağmen özel gereksinimli öğrenci ve öğretmenlere genel eğitim sınıflarında sağlanan özel eğitim destekleri hala çok yetersizdir. Genel eğitim sınıflarındaki bu yetersizlikler içinde engelli öğrenci ile karşı karşıya kalan öğretmenler doğal olarak sorunlarını tek başlarına çözememektedirler (Kargın, 2004). Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine olumsuz tutum geliştirme nedenlerinden biri de özel eğitim alanı ile ilgili bilgi eksiklikleridir (Batu, 2000). Eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştirme programlarının ders içeriklerine özel eğitim ile ilgili uygulamaya derslerinin eklenmesi öğretmenlerin sınıf ortamında yaşadıkları aksaklıkları azaltabilir

Engelli bireylerin normal eğitim sınıflarına dahil edilmelerinde öğretmenlerin tutumları kadar, ailelerin ve okul yönetiminin tutumları da belirleyici bir unsurdur. Bu faktörlerin içinde özellikle çocuk ve ailenin genellikle ilk karşılaştıkları öğretmen olmaları sebebi ile sınıf öğretmenlerinin tutum ve davranışı son derece önemlidir (Gök & Erbaş, 2011, Gökdere, 2012, Avramidis ve diğ. 2010). Öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin tutumları, eğitim deneyimleri, yaşları, özel eğitime ilişkin aldıkları eğitimler, daha önce engelli bir öğrenci ile çalışma ve okul ortamındaki destekleyici hizmetlerin yeterliliği ile yakından ilişkilidir (Avramidis & Norwich, 2002, Avramidis ve diğ. 2010). Kaynaştırma uygulamaları erken dönemden itibaren başlayarak eğitimin bütün seviyelerin kapsamağlıdır. Bu nedenle farklı eğitim seviyelerinde ve farklı branşlarda

öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin katılımcı ve olumlu tutum içinde olmaları engelli bireylerin eğitim yaşantılarının devamlılığı açısından gereklidir. Bu bağlamda, planlanan bu araştırmada öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin tutumlarının, yaş, cinsiyet, ve branş değişkenleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırma Edirne'deki ilköğretim okullarında görev yapmakta olan sınıf ve branş öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin tutumlarının incelenmesi amacıyla yapılmış betimsel bir araştırmadır.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini Edirne ili, merkez ilkokul ve orta okullarında öğretmenlik yapan sınıf ve branş öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini M.E.B. bağlı Edirne merkezindeki 14 ilkokul ve ortaokulda görev yapan 100 öğretmen oluşturmuştur. Örneklem grubunu oluşturan öğretmenler farklı sosyo-ekonomik seviyelerdeki mahallelerde yer alan 14 okuldan seçilmiştir. Örneklem belirlemede basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada öğretmenlerin bazı kişisel özelliklerini belirleyebilmek için araştırmacı tarafından hazırlanan, **kişisel bilgi formu**, kaynaştırmaya ilişkin tutumlarını belirlemek için ise **kaynaştırmaya ilişkin tutum ölçeği** kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formu ilköğretim okulu öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdemi, mevcut okulda bulunma süresi, mezun oldukları bölüm, çalıştığı branş, kaç yıldır bu kurumda çalıştığı, çalıştıkları okul imkanlarını algılamaları, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olup olmaması, kaynaştırmayla ilgili eğitim alıp almadığını belirleyen sorular yer almaktadır.

Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği : Bu araştırmada öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin tutumlarını tespit etmek amacıyla Özbaba (2000) tarafından geliştirilen kaynaştırmaya ilişkin tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmaları Özbaba (2000) tarafından yapılmıştır. Ölçek, anne- babalar ve öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin tutumlarını anlamak amacı ile oluşturulmuştur. Tutum ölçeği, 30 sorudan oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Sorular, tamamen katılıyorum- çok katılıyorum- katılıyorum- az katılıyorum- hiç katılmıyorum şeklinde seçeneklere sahiptir. Buna göre araştırmacı tarafından verilmesi beklenen cevaba 5, diğerlerine ise sırası ile 4, 3, 2, ve 1 şeklinde puan verilmiştir. Ölçekte yer alan 2, 3, 4, 5, 6, 9, 12, 14, 21, 23, 25, 26, 27, 28, 29. maddeler testten, diğerleri doğrudan puanlanmıştır. Araştırmada katılımcının en yüksek alabileceği kaynaştırma puanı 150 (toplam kaynaştırma puanını ifade etmektedir), en az alacağı kaynaştırma puanı ise 30'dur. Kaynaştırma puanının yüksekliği kaynaştırma uygulamasına tutumun olumlu olduğunu göstermektedir. Tutum ölçeğinin geçerlik, güvenirlik çalışmaları Özbaba (2000) tarafından yapılmış ve testin geçerli ve güvenilir olduğu görülmüştür. Buna göre Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı. 97, iç tutarlılıkta ise Spearman Brown .908, Horst .908 ve Cronbach alpha değeri 92 olarak bulunmuştur.

2.4 VERİLERİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI

Hazırlanan anket formları çoğaltılarak araştırmacı tarafından, gönüllü olarak katılmak isteyen Edirne'nin merkezinden belirlenen ilkokul ve ortaokullarda görev yapan sınıf ve branş öğretmenlerine uygulanmıştır. Uygulamacı araştırma bilgilerinin gizliliğini katılımcılara açıklamış ve uygulamacıların anketleri ad, soyad gibi özel bilgileri yazmadan cevaplandırmaları istenmiştir. İstatistiksel çözümlenmelere geçmeden önce, demografik değişkenler gruplandırılmış, ardından öğretmenlere uygulanan kaynaştırmaya ilişkin tutum ölçeği puanlanmıştır. Daha sonra elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler bilgisayarda SPSS 17.0 programında çözümlenmiş, manidarlıklar .05 düzeyinde sınanmıştır. Bu bağlamda bağımsız gruplar t testi, Kruskal Wallis-H testi, istatistiksel analizlerde kullanılan yöntemlerdir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

Tablo 1'de öğretmenlerin cinsiyetlerine göre Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği puanlarının değişiminin t testi sonuçları görülmektedir. Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 33 erkek ve 67 kadın öğretmenin cinsiyet faktörüne göre kaynaştırmaya ilişkin tutumlarında istatistiksel olarak bir farklılık tespit edilmemiştir ($t=0,210$; $p>.05$).

Tablo 1 Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi

Puan	Gruplar	N	$\bar{X}$	ss	$Sh_{\bar{x}}$	t	sd	p
Kaynaştırma Tutumu	Kadın	67	83,79	12,951	1,298	,210	98	
	Erkek	33	83,41	12,110	1,229		,834	

Bu araştırmaya paralel olarak Gökdere (2012) araştırmasında 68 sınıf öğretmeni ile 112 sınıf öğretmeni adayının kaynaştırma eğitime yönelik tutum, edişe ve etkileşim düzeylerini incelemiştir. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının tutumları üzerine cinsiyet faktörünün etkili olmadığını tespit etmiştir. Güven ve Çevik (2012) müzik öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerini inceledikleri araştırmalarında erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarına göre daha olumlu tutum sergilediklerini belirtmişlerdir. Yine benzer olarak bu araştırmanın aksine Fakolade ve diğ. (2009) araştırmalarında erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre kaynaştırma eğitime devam eden öğrencilere daha olumlu tutum sergilediklerini ifade etmişlerdir. Polat (1993), bilgilendirme programının 30 rehber öğretmenin engelli kişilere yönelik tutumları üzerindeki etkisini belirlemeye çalıştığı araştırmasında öğretmenlerin cinsiyetinin tutumlarla ilişkili olmadığını, ancak engelli öğrenci ile çalışma deneyimi olan rehber öğretmenlerin tutumlarının daha olumlu olduğunu bulmuştur.

Tablo 2 Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği Toplam Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi

Puan	Gruplar	N	$\bar{X}$	X^2	sd	P
Kaynaştırma Tutumu	20-29	15	84,65	21,287	3	,000
	30-39	52	88,48			
	40 ve üstü	33	115,62			
	Toplam	100				

Tablo 2’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği toplam puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=21,287$; $p<.001$).

Tablo 2’de öğretmenlerin yaş gruplarına göre kaynaştırma tutum ölçeğinden aldıkları puanları incelediğimizde, özellikle 40 yaş ve üzeri öğretmenlerin diğer yaş gruplarındaki öğretmenlere göre kaynaştırma eğitimine devam eden çocuklara karşı daha olumlu tutum sergiledikleri görülmektedir. Bu araştırmanın bulgularına paralel olarak Ertunç(2008), Fakolade ve diğ. (2009), Özdemir&Ahmetoğlu(2012), araştırmalarında öğretmen yaşının artmasına paralel olarak kaynaştırma eğitime karşı tutumlarında olumlu düzeyde artış olduğunu tespit etmişlerdir. Öğretmenlerin yaşlarının artmasına paralel olarak mesleki deneyimlerinde de gelişmeler olabilmektedir. Buna bağlı olarak sınıf yönetimi ve öğrencilerle iletişim becerilerinde daha yetkin olan öğretmenler kendilerine daha güvelli ve rahat bir öğretmen tutumu sergileyebilirler. Öğretmen tutumlarındaki bu genel sorumluluk onların farklı gelişim gösteren öğrencileri kabullenmelerini de olumlu düzeyde etkileyebilir.

Tablo 3. Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği Toplam Puanlarının Okulun İmkânlarının Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi

Puan	Gruplar	N	$\bar{X}$	X^2 sd	P
	<i>İleri</i>	28	45,93	2,095 4	,514
	<i>Ortanın üstü</i>	20	53,97		
	<i>Orta</i>	34	52,94		
	<i>Ortanın altı</i>	13	43,23		
	<i>Zayıf</i>	5	64,50		
	<i>Toplam</i>	100			

Tablo 3’te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği toplam puanlarının okulun imkânları değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı

bulunmamıştır ($\chi^2=2,095$; $p>.05$). Tablo 3'de okul imkanları daha yetersiz olan çevrelerde yer alan okullardaki öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ilişkin tutumlarının diğer okullarda görev yapan öğretmenlere göre daha olumlu olduğunu görmekteyiz. Okulun bulunduğu sosyal çevrenin düşüklüğü, ailelerin çocuklarından akademik açıdan beklentileri üzerinde de etkili olabilmektedir. Bu grupta yer alan aileler üst-sosyo ekonomik düzeydeki ailelerle karşılaştırıldığında okul başarısı ile ilgili olarak kaygı düzeyleri düşük olabilmektedir. Böylece hem aileler hem de çocuklar farklı gelişim gösteren akranlarını diğer gruplardan daha kolay benimseyebilmektedirler. Aile ve akranların bu esnekliği öğretmenlerin tutumları üzerinde pozitif etki yaratabilir (Whitehouse ve diğ.1989, Westbom 1992, Paul 1999). Bunun yanı sıra okulun sınıf mevcutlarının azlığı, engelli çocukların eğitimlerini destekleyecek materyallerin sınıfta bulunması, okulun fiziki koşullarının engelli öğrencinin bağımsızlığını destekleyecek biçimde olması gibi okul ortamının kaynaştırma eğitimi için uygunluğunu arttıran faktörlerin varlığı önemlidir (Hemmingson & Borell 2002).

Tablo 4 Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği Toplam Puanlarının Kaynaştırma Eğitiminde Olan Bir Öğrencisinin Olup Olmaması Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi

Puan	Gruplar	N	$\bar{X}$	ss	$Sh_{\bar{x}}$	t	sd	P
Kaynaştırma Tutumu	Var	68	83,74	12,219	1,008	,219	98	,827
	Yok	32	83,29	13,612	1,906			

Tablo 4'te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin tutum ölçeği toplam puanlarının kaynaştırma eğitiminde olan bir öğrencisinin olup olmaması değişkenine göre değişimini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=0,219$; $p>.05$). Tablo 4 de görüldüğü gibi daha önce sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerin tutumlarının diğer öğretmenlere göre az bir farkla da olsa daha olumlu olduğu görülmektedir. Öğretmenin deneyimleri ve kaynaştırmaya ilişkin yaşantıları kaynaştırmanın başarısını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Kaynaştırma eğitiminde öğretmenlerin tutumlarının ve engeli öğrenci ile etkileşimlerinin pozitif olabilmesi için öğretmenin kaynaştırma eğitimine hazırlanması gereklidir. Öğretmenin kendisini hem bilgi hem de deneyim olarak yetersiz hissetmesi

kaynaştırmaya yönelik tutumlarını da olumsuz yönde etkileyebilir(Babaoğlu & Yılmaz, 2010, Cassady, 2011).

Tablo 5 Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği Toplam Puanlarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Eğitim Alıp Almama Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi

Puan	Gruplar	N	$\bar{X}$	ss	$Sh_{\bar{x}}$	t	sd	p
Kaynaştırma Tutumu	Aldım	51	86,03	10,046	1,652	1,292	98	,198
	Almadım	49	83,07	13,032	1,027			

Tablo 5 'te görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği toplam puanlarının kaynaştırma eğitimine ilişkin eğitim alıp almama değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,292$; $p>.05$). Tablo 5'de Kaynaştırmaya yönelik eğitim alan öğretmenlerin aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı olmasa da almayanlara göre kaynaştırma öğrencilerine karşı daha olumlu bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Sınıf öğretmenleri yapılan çeşit araştırmalarda da belirtildiği gibi kendilerini kaynaştırma eğitiminde yeterli görmemektedirler. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusunda bilgi ve beceri eksikliklerinin olması kaynaştırma eğitiminde istenilen başarının elde edilmemesinin nedenleri arasındadır (Temel, 2000, İzci, 2005). Başka bir araştırmada Fakolade ve diğ. (2009) özel eğitim alanında uzman olan öğretmenlerin uzmanlığı olmayanlara göre kaynaştırma eğitimine karşı daha olumlu bir tutum sergilediklerini ifade etmişlerdir. Ülkemizdeki yasal düzenlemeler kaynaştırma eğitiminin kesintiye uğramadan 8 yıllık zorunlu eğitim süresince devam etmesini gerektirse de bu düzenlemelerin daha yaygın olarak okulöncesi dönem ile birinci ve dördüncü sınıf düzeyine yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Kaynaştırmanın başarısı eğitimin her kademesinde görev yapan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusunda bilgi sahibi olarak olumlu tutum içinde olmaları ile başarılabılır(Kayhan ve diğ. 2012).

Tablo 6 Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği Toplam Puanlarının Branş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi

Puan	Gruplar	N	$\bar{X}$	ss	$Sh_{\bar{x}}$	t	sd	p
Kaynaştırma Tutumu	Sınıf Öğr.	50	85,63	11,141	1,098	2,366	98	,019
	Branş Öğr.	50	81,45	13,663	1,402			

Tablo'6 de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Tutum Ölçeği toplam puanlarının branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=2,366$; $p<.05$). Tablo 6'de görüldüğü gibi sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik tutumları branş öğretmenlerinden anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Bu araştırmanın bulgularına paralel olarak Kayhan ve diğ. (2012) araştırmalarında sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının daha olumlu tutum sergilediklerini vurgulamışlardır. Kaynaştırma uygulamasında belirleyici bir etki yaratan öğretmen tutumları kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşmasında önemli faktörlerden biridir.

Öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin tutumlarının incelendiği bu araştırmanın sonucunda öğretmenlerin tutumlarının, yaş, ve branş değişkenlerinden etkilendiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin yaşları arttıkça kaynaştırma eğitime karşı daha olumlu oldukları bulgularımız arasındadır. Bu sonuca ek olarak sınıf öğretmenlerinin tutumları branş öğretmenleri ile karşılaştırıldığında sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime karşı daha olumlu tutum sergiledikleri tespit edilmiştir.

Kaynaştırma eğitiminin başarısını etkileyen en önemli faktörlerden biri öğretmenlerin kaynaştırma eğitime karşı olumlu tutum sergilemeleridir. Bu nedenle üniversitelerin öğretmen yetiştirme programlarında yer alan bölümlerde özel eğitimle ilgili derslerin yanı sıra uygulamaya yönelik derslerinde yer alması gereklidir. Öğretmenlerin bilgi ve beceri eksikliklerinin belirlenip konu ile ilgili akademik desteklerin öğretmenlere sunulması onların kaynaştırma eğitimi ile ilgili yaşadıkları sorunları azaltacaktır. İleride planlanacak araştırmaların öğretmenlerin uygulamada yaşadıkları sorunlar üzerine odaklanması önerilebilir.

KAYNAKÇA

Avramidis, E & Norwich, B. " Teachers' attitudes towards integration/inclusion:a rewiew of literature," Eur. j.of special Needs Education, 17(2), (2002),129-147.

Avramidis, E, Bayliss, P, & Burden, R. " A survey into mainstraem teachers' attitudes towards the inclusion of children with special educational needs in ordinary school in local education authority," Educational Psychology, 20(2), (2010), 203-211.

Babaođlan, E& Yılmaz, Ş." Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlilikleri," Kastamonu Eğitim Dergisi, 18(12), (2010),343-354.

Başbakanlık Özürlüler İdaresi. "573 Sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname," Özürlülerle İlgili Mevzuat, Ankara: Başbakanlık Özürlüler İdaresi Yayınları, (2002).

Batu, S. "Kaynaştırma destek hizmetleri ve kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri," Özel Eğitim Dergisi, 2(4), (2000), 35-45.

Bek, H, Gülveren, H, & Başer, A. "Sınıf öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının incelenmesi" Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2), (2009),160-168.

Cassady, J.M." Teachers' attitudes towards the inclusion of students with autism and emotional behavioral disorder," Electuronic Journal of Inclusive Education, 2(7), (2011), 1-23.

Çankaya, Ö, & Korkmaz, İ. "İlköğretim I. kademe kaynaştırma eğitimi uygulamalarının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi," Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1), (2012), 1-16.

Ertunç, N. Kaynaştırma eğitimi uygulanan ilköğretim II. kademedeki görev alan beden eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi hakkındaki bilgi düzeylerinin ve sınıflarındaki engelli öğrencilere bakış açılarının değerlendirilmesi(Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (2008).

Fakolade, O.A, Adeniyi, S.O, & Tella, A. "Attitude of teachers towards the inclusion of special needs children in general education classroom: the case of teachers in some selected schools in Nigeria, " International Electronic Journal of Elementary Education, 1(3), (2009),155-169.

Fazlıoğlu, Y." Zihinsel engelli çocuk ve ergenlerin hakları," Engelli Çocuk ve Ergenlerin Hakları(Ed: Adnan Kulaksızoğlu), Çocuk vakfı yayınları İstanbul,(2011).

Gök, G, & Erbaş, D. "Okulöncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri," *International Journal of Early Childhood Special Education*, 3(1), (2011), 66-87.

Güven, E, & Çevik, D.B. "Müzik öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma(Balıkesir Üniversitesi Örneği)," *Journal of Educational and Instructional Studies in The World*, 2(1), (2012), 160-165.

Gökdere, M. "Sınıf öğretmenleri ile sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik tutum, endişe ve etkileşim düzeylerinin karşılaştırmalı incelenmesi," *Educational Science, Theory& Practice*, 12(4), (2012), 2789-2799.

Hemmingson, H, & Borell, L. "Enviromental barriers in mainstream schools," *Child Care, Healt & Development*, 28(1), (2002), 57-63.

İzci, E. "Sınıf öğretmeni adaylarının özel eğitim konusundaki yeterlikleri," *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), (2005),106-114.

Kargın, T. "Kaynaştırma: tanımı gelişimi ve ilkeleri," *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), (2004),1-13.

Kayhan, N, Şengül, A, & Akmeşe, P.P. "İlköğretim birinci ve ikinci kademe öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi," *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(39), (2012), 268-278.

Özdemir, H, & Ahmetoğlu, E. "Okulöncesi öğretmenlerinin yaşları ve mesleki deneyimleri açısından kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi," *Journal of Educational and Instructional Studies*, 2(1), (2012), 68-74.

Paul, S. " Student with disabilities in post-secondary education:the perspective of wheelchair users," *Occupational Therapy International*, 6, (1999), 90-109.

Polat,F. "Rehber öğretmenlerin özürlü bireylere yönelik tutumlarının değiştirilmesi, deneysel bir çalışma," *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara,(1993).*

Rizzo, T.L, & Vispoel, W.P. "Changing attitudes about teaching students with handicaps, " *Adapted Physical Activity Quarterly*, 9(1), (1992), 54-63.

Temel, Z.F. "Okulöncesi eğitimcilerin engellilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri," *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, (2000), 148-155.

Westbom, L. "Well- being of children with choronic illness. A population- based study in a Swedish primary care district," *Acta Pediatrics*, 81, (1992), 625-629.

Whitehouse, R, Shope, J.T, Sullivian, D. et al. "Children with juvenile rheumatoid artrits at school, " *Clinical Pediatrics*, 28, (1989),509-514.